

Nr 513.

Av herr **Edberg m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 142, med förslag till förordning om särskilt bidrag till producent av svensk film, m. m.*

I proposition nr 142 till årets riksdag föreslås, att staten till producent av svensk film lämnar ett bidrag med 20 % av de på visningen av sådan film belöpande statliga nöjesskatteintäkterna. I § 4 i det i propositionen intagna förslaget till förordning om särskilt bidrag till producent av svensk film stadgas, att bidrag icke skall utgå för film, vars längd understiger 2 000 meter såsom bredfilm eller 800 meter såsom smalfilm. Detta betyder, att allt som innefattas i begreppet kortfilm är undantaget från det statliga stödet.

Det är uppenbart, att det i dagens situation framför allt gällt att skapa en omedelbar hjälp till självhjälp åt den långa spelfilmen. Det är på detta omedelbara behov, som statsmakternas ansträngningar koncentrerat sig. Nationalekonomiska och skattefiskaliska synpunkter ha därvidlag dominerat. Detta betyder emellertid inte, att man helt bortsett från de kulturella aspekterna. Tvärtom betonar departementschefen i sitt uttalande till statsrådsprotokollet: »Filmen har blivit en viktig kulturfaktor i vår tid. Det skulle innebära en föga lycklig utveckling, om det svenska inslaget på detta område skulle försvinna.»

Vad som här sagts om långfilmen borde också gälla i fråga om kortfilmen. Det föreslagna statliga stödet åt långfilmsproduktionen förbättrar emellertid på intet sätt den svenska kortfilmens situation. Risk finnes i stället att dess utveckling kommer att ytterligare hämmas.

Den svenska kortfilmsproduktionen kulminerade under 30-talet, då den upplevde sju framgångsrika år. Den inom kortfilmsproduktionen ledande firman framställde under de två verksamaste åren inte mindre än 114 kortfilmer.

Under krigsåren 1939—1944 tog staten kortfilmen i sin tjänst som ett slagkraftigt upplysnings- och propagandainstrument. Till försvarsstabens filmdetalj inkallade regissörer och fotografer framställde ett 80-tal kort- och journalfilmer, som visades på landets bioografer i över 2 000 kopior — sannolikt den största enhetliga av staten inspirerade propaganda som gjorts i vårt land. Statens informationsstyrelse tog dessutom under krigsåren initiativ till kortfilmer av allmänt nationell syftning, vilket ansågs påkallat inte minst som motvikt till den utländska propagandan. Som signifikativt för det under krigsåren väckta statliga intresset för kortfilmen kan

också erinras om att utrikesdepartementets pressbyrå på våren 1940 gav en av de då verksamaste kortfilmsregissörerna i uppdrag att med ett 100-tal kortfilmer resa till USA för att där söka placera dem som svensk goodwill-propaganda. Under efterkrigsåren har staten dragit fördel av kortfilmens upplysningsmöjligheter genom den verksamhet, som bedrivs av Kommittén för social upplysningsfilm och Ekonomisk information. Genom den verksamhet, som i detta stycke bedrivits av de två nämnda organen, kan staten i viss utsträckning sägas ha följt de riktlinjer, som rekommenderas av dåvarande chefen för statens biografbyrå, fil. dr Gunnar Bjurman, i en V. P. M. som denne den 6 november 1945 överlämnade till ecklesiastikministern om önskvärdheten av statligt stöd åt värdefull kortfilm.

Av ovanstående summering framgår, att den svenska kortfilmsproduktionen i ett visst läge haft förmånen av ett betydande statligt intresse. Detta har dock ensidigt knutit sig till den reportagemässiga film, som särskilt under 30-talet utvecklades. Koncentrationen på reportagefilmen har emellertid medfört, att den mera konstnärligt betonade kortfilmen blivit rätt starkt tillbakasatt i svensk filmproduktion, och allting tyder på att den i filmkrisens tid kommer att bli än mera undanträngd. Situationen har blivit den, att producenterna med efterkrigsårens stigande förluster i allt större utsträckning utlämnat kortfilmen till sina beställningsavdelningars ackvisitörer. Kortfilmen, dokumentärfilmen, borde dock vara värd ett bättre öde. Betraktar man filmen som kulturfaktor får man inte förbise, att kortfilmen ofta är filmbranschens enda möjlighet att tekniskt och artistiskt skola dem som skola bli morgondagens filmskapare.

1941 års filmutredning ansåg sig också böra slå fast, att både journalfilmen och den konstnärliga kortfilmen i och för sig skulle vara väl förtjänta av stöd. Man hesiterade emellertid inför den skala av olika typer som kortfilmsproduktionen företer. Att beställningsfilm eller film gjord i mer eller mindre uppenbart reklamsyfte skulle få bidrag kunde ju rätt gärna inte ifrågasättas. Då uppkommande gränsfall endast skulle kunna lösas genom något slags bedömning och filmutredningen sina direktiv likmätigt avvisat en sådan urvalsprincip för långfilmens del, ansåg den sig följaktligen böra utelämna kortfilmen i sitt stödprogram.

Av vad ovan anförts framgår emellertid, att kortfilmen har ett alltför stort värde som en integrerande del av den svenska filmproduktionen för att kunna helt lämnas åt sidan. Om man utgår från att vad som i propositionen föreslås är vad som varit omedelbart påkallat för att hålla den svenska filmproduktionen i gång och att i detta sammanhang icke rådrum givits att gå in på delvis ganska komplicerade detaljfrågor, borde det sålunda vara ett följdriktigt fullföljande av den inledda stödpolitiken att åt en särskild utredning uppdraga att penetrera kortfilmens problem och undersöka om och på vad sätt även denna filmform skall kunna stödjas.

Det bör i detta sammanhang erinras om att en särskild kommitté för närvarande arbetar med den speciella barn- och ungdomsfilmen, vilken som regel icke anses böra överskrida 800 meters längd och följaktligen också lämnats utanför det nu föreslagna statliga filmstödet. Det kan också erinras om att den nu föreslagna 2 000-metersgränsen reser andra problem än dem som hänföra sig till vad som gemenligen innefattas i begreppet kortfilm. Redan nu har en del dokumentära filmer, vilkas ämnen varit särskilt intressanta, kunnat spelas ut i längder på 1 000, 1 200, 1 500, 1 800 meter. På filmhåll betecknar man det inte som alldeles uteslutet, att en förskjutning av biografernas nu gängse 2-timmarsföreställningar kan komma att ske; föreställningar på 1½ timme skulle sålunda ur vissa synpunkter te sig rekommendabla. För sådana föreställningar bli 2 000-metersfilmerna för långa.

Betänkligheterna mot att tillämpa vissa urvalsprinciper beträffande kortfilmen torde icke behöva vara så stora som de som anförts mot en kvalitetsbedömning av långfilmen. Då kortfilmen varken distribueras eller ekonomiseras på samma sätt som spelfilmen, äro dess existensvillkor väsentligt annorlunda beskaffade, och dess problem följaktligen av en delvis annan karaktär än långfilmens.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes därför,

att riksdagen i skrivelse till regeringen måtte anhålla om en förutsättningslös utredning om möjligheterna att utsträcka det statliga filmstödet till filmer under 2 000 meters längd, s. k. kortfilmer, samt om de former under vilka ett sådant stöd eventuellt bör utgå.

Stockholm den 6 april 1951.

Rolf Edberg.

Jean Braconier.

Verner Hedlund.

*Ivar Johansson,
Mysinge.*

Ernst V. Staxäng.

Gösta Skoglund.
